

C

1905 aug. 25

*Az erdélyi szász országgyűlési képviselők nyilatkozata a szabadelvű párttal való kapcsolatuk tárgyában:
„A szászok és a szabadelvű párt”¹*

A szász képviselők a következő kommunikét adják ki:

„A szász országgyűlési képviselők a jelenlegi körülmények között *semmi okot sem* találtak arra, hogy a szabadelvű országgyűlési párton belül való állásukon változtassanak, azonban szükségesnek találták, hogy határozottan szembeszálljanak azzal az újra és újra visszatérő tendenciával, amely az 1867-es államjogi alap jelenlegi válságában a katonai kérdés terén fennálló konfliktust a *népiskolaügy* terén, *magyarosító rendszabályok* útján kívánja kiegyenlíteni, és rámutassanak arra, hogy ilyen rendszabályok nem alkalmasak arra, hogy a nem magyar nyelvű állampolgárok körében az 1867-es államjogi alaphoz való becsületes ragaszkodást előmozdítsák. A képviselők a szabadelvű párt programjának küszöbönálló újra megállapítása alkalmával meg fogják ragadni az alkalmat arra, hogy ezeknek a nézeteiknek nyíltan kifejezést adjanak.”

D

1905 aug. 28

*Sajtóbeszámoló a szlovák nemzeti párt pozsonyi népgyüléséről, a gyűlés határozatával*¹

Pozsonyból jelentik nekünk: A tót nemzetiségi párt vasárnap, augusztus 27-én, Pozsonyban népgyűlést tartott. A népgyűlésen részt vett úgy Pozsonynak, mint vidékének tót lakossága. A népgyűlésen Macsalka Adolf pozsonyi kereskedő elnökölt. A népgyűlés szónoka Hodzsa Milán orsz. képviselő volt, aki kötelező nyilatkozatot tett az általános választói jogért, és hevesen kikelt a kormány katonai politikája ellen.

— Az országgyűlési nemzetiségi párt — úgymond — volt az első, mely úgy feliratban, mint parlamentari felszólalásaiban az általános választói jogot, mint a válság megoldásának egyedüli módját kijelölte. Az események teljesen igazolják politikáját.

A feudalizmus fegyverletétele után a szabadelvűségnek tág tere nyílt pozitív alkotásokra. A magyar szabadelvűség ugyanazt vétette, ami a külföldön is megásta a liberalizmus sirját. Abba a bűnbe esett, hogy a politikai jogokat csak bizonyos korlátok között terjesztette ki, és hogy a kirekesztett milliók jognélküliségéből védősáncokat emelt a maga párturalmának és osztályosai érdekeinek. Harmincéves uralma alatt a szabadelvű párt a jogfejlődést megszakította, a népszabadság eszméjét diadalmas útjáról letaszította. Pártérdeke összeforrott a politikai és közjogi merev konzervativizmussal. Csak természetes tehát, hogy a közjogi ellenzék, amíg kisebbségben volt, ott igyekezett rést ütni a szabadelvű párt bástyáján, ahol a párt létezésének titka és biztositéka volt: a választói jog konzervativizmusán, és így, úgyszólván fennállása óta követelte a választási rendszer reformját az általános és titkos szavazati jog alapján. Az általános választói jog behozatala tehát a szabadelvű pártnak hivatása, a függetlenségi pártnak létérdeke, mindkettőnek pedig becsületbeli tartozása. A szabadelvű párttól számon fogja azt kérni a történelem, a függetlenségi párttól számon kéri a nép. Nem ismerek becsesebb kincset, mint ezt, amely a nép bizalmában van, de nem is tudok léhább cudarságot, mint a nép bizalmának semmibe vevését. Ha úriemberek között kötelező és szent az adott szó, csak akkor ne

¹ A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Die Sachsen und die liberale Partei* — A szászok és a szabadelvű párt. *Siebenbürgisch — Deutsches Tageblatt* 1905. aug. 25; 9630. sz.

¹ A beszámoló címe és lelőhelye: *A tót nemzetiségi párt gyűlése. Egyetértés* 1905. aug. 28; 237. sz.

legyen követelőző és szent, ha a népnek teszünk ígéretet? A nép követeli lefoglalt emberi jogait; a függetlenségi pártnak nem szabad elzárkóznia a nép követelései elől. Nem áll az a kifogás, hogy a törvénytelen kormány kezéből eredő reformokat ignorálni kellene. Ha nem elég tiszta ehhez a kormány keze, vagy ha ebben maga ellen szegezett fegyvert lát, ám vegye a maga kezébe, ragadja ki a fegyvert a kormány kezéből. Nem komoly a függetlenségi pártnak az a kifogása sem, hogy a választói jog reformjának eredete a jelen válságban homályos. Már miért tagadná meg a függetlenségi párt legszebb édes gyermekét, bármilyenek is legyenek a körülmények? Hiszen éppen a függetlenségi pártnak programja tartotta mindig felszínen az általános választói jog követelését. A függetlenségi párt agitációja érlette meg a kérdést a jelen stádiumig. Nagy, hatalmas és ellenállhatatlan a népjog legelemibb követelése, hiába áll útjába a saját szülője is, s ezt már nem lehet kikapcsolni. Nem látom át, miért zárkózik el a függetlenségi párt és általában a koalíció az általános választói jog törvénybe iktatása elől, és miért helyezi elébe a katonai programját. Vagy bírja a koalíció a nemzet bizalmát, vagy nem bírja. Ha bírja, akkor a sorrend közömbös, mert ekkor a többséget az általános szavazati jog alapján is megkapná, és egyéb programpontjait is megvalósíthatná. Vagy talán nem bízik a nemzet bizalmának szilárdságában? Hát ebben az esetben a nagy nemzeti harc alacsony pártharccá zsugorodik össze. A politikai jog kérdése pedig nem lehet pártkérdés, hanem döntő mozzanata ez ország küzdelmének, ezt a küzdelmet nekünk minden erőnk összpontosításával kell megvívunk. Le kell dönteni az osztályérdekeket szolgáló álnépképviselőt, és romjain fel kell építenünk az igazi népképviselőt. Aki ma kertel ebben a kérdésben, attól óvakodjatok, mert az a nép ellensége. A szabadelvű párt és a bécsi divide et impera-féle politika elleni állásfoglalás úgy hozta magával, hogy az események engem és elvtársaimat a függetlenségi párt harcvonalában találtak. Ezen álláspontomon nem ingat meg engem az sem, hogy a függetlenségi párt ez idő szerinti vezéreihez politikai bizalommal legkevésbé sem viseltetem. Óhajtom a szabad és Béctől független Magyarországot, és azt hiszem, hogy a magyarság között akadnak oly férfiak, akik jóvá fogják tenni a mai függetlenségi párt hibáját. Mondjuk, hogy az általános választói jog napirendre hozatala nem egyéb bécsi intrikánál. Ha ez igaz, akkor egyenesen bünt követ el a függetlenségi párt, ha a választói jogot haladék nélkül meg nem csinálja. Csak nem akarja ez a párt az ország népében azt a hitet támasztani, hogy íme egy igazán üdvös reformot kaphattunk volna egy évszázad óta, és ezt is Bécs adta, és ezt az egyet is a függetlenségi párt akarta megakadályozni. Csináljuk meg az általános választói jogot mi, a nemzetgyűlés. Együttesen vegyük elejét Bécs fondorlatának, mely most ismét a nemzetiségeket akarja odadobni a magyar sovínisztáknak zsákmányul, hogy éhségüket ideig-óraig csillapítsa. Kínálja a magyar vezényszó helyett a magyar ezrednyelvet a nem magyar ezredekben is, és ezzel az ország felének a magyarságtól való elidegenítését célozza. Íme a magyarosítás mint bécsi taktikai eszköz. Tudomásul kell vennie mindenkinek, akit illet, hogy mi nemcsak hazánkhöz, hanem anyanyelvünkhöz és nemzetiségünkhöz törhetetlenül ragaszkodunk, és azokról senki kedvéért le nem mondunk. Mi is Magyarországnak vagyunk teherviselésre kötelezett tagjai, ennek folytán követeljük mi is jogainkat, és pedig teljes mértékben, ahogy minket mint ez általunk is vérrel és izzadsággal fenntartott haza egyenjogú polgárait megillet, úgy emberi, mint természeti törvények alapján. E szempontból leghatározottabban kell kárhoztatnom a kormány intencióit, melyek szerint a választói jog megállapításánál valamely faj vagy párt előnye döntő volna. Az általános választói jog nem faji és pártkérdés, hanem a politikai magyar nemzet létének és szabadságának kérdése.

Hodzsa beszéde után felszólaltak még *Parcella Pál* tót szocialista, továbbá *Sándorfi Ede* tót keresztényszocialista. Ezután a népgyűlés a következő határozati javaslatot fogadta el:

I. Óhajtjuk, hogy különösen akkor, midőn döntésre kerül a nemzet és királya közötti per, a nemzet ne csak részlegesen legyen politikailag képviselve. A mi országos képviselőnk azonban oly választási rendszerből fakad, mely torlaszokat emel a nép millióinak politikai akaratuk kinyilatkoztatása elé. Hazánk igazi alkotmányossága és függetlensége lévén politikai ténykedéseink rugója, úgy véljük, hogy a politikai küzdelmek eme legnagyobbikában részt kell vennie a politikai nemzet összes erőinek. A lekötött erőket fel kell szabadítani. Másrészről a napirenden levő politikai tárgyak fontossága azon meggyőződésünk kinyilatkoztatására készlet, hogy az egész nemzet jövőjéről, az egész

nemzet nélkül dönteni: igazságtalan, eredményeiben maradandóságot nem garantáló, politikailag veszedelmes cselekedet volna. Tiltakozunk különösen a jelen időben az ellen, hogy mi, a nép a politikának csak tárgya legyünk. Tiltakozunk azellen, hogy az országban a nép helyett és a nép hátrányára a plutokrácia uralkodjék. Ezen veszedelmek elhárításának biztosítékát egyedül az egész nemzet teljes képviselőházában találjuk. Azon kérelmet intézzük tehát a magyar országgyűlés tisztelt képviselőházához, hogy minden egyéb teendőket megelőzve, szüntesse meg az eddigi rendszert, és egy új törvényben mondja ki a községenkénti titkos, általános választói jogot, s egyúttal az 1899. évi, a kúria bíraskodásáról szóló törvénynek a választások tisztaságát garantáló intézkedések érvényét hosszabbítsa meg.

II. Miután ez ország népének politikai felvilágosítását eddigelé egy megfelelő törvénynek hiánya és a közigazgatási közegek szabadossága akadályozta, kérjük az említett reformmal párhuzamban a gyülekezési és egyesülési szabadságnak törvényben való biztosítását.

III. Azon az alapon, hogy az egyenlő teherviselés feltételei a teljes politikai és nemzetiségi egyenjogúság, úgyszintén azon az alapon, hogy az igazi honszeretnek biztosítéka a saját nemzetiséghez való ragaszkodásban van: óhajtjuk, hogy az országgyűlés a politikai és nemzetiségi szabadság összes garanciáit törvényileg biztosítsa, és a törvényileg biztosítottakat tiszteletben tartsa, és másokkal is tiszteletben tartassa. A polgári és nemzeti szabadságunkkal szemben tanúsított tiszteletlenség keserűséggel tölti el szíveinket, és megingatja a törvényes intézmények szilárdságába vetett bizalmunkat. A leghatározottabban tiltakozunk az ellen a szándék ellen, hogy a hadügyi intézményeket érintő aspirációból támadt egyenetlenség oly módon simittassék el, mely az anyanyelv ellen és hazánk nem magyar nyelvű polgárainak nemzetiségi jogai ellen irányulna, követelve, hogy államiságunk a maga minden attribútumaival, az államélet minden terén és így a katonai intézményekben is érvényre jusson, követeljük azt is, hogy az anyanyelv ügyis mint ezrednyelv, leglelküismeretesebben respektáltassék, és pedig nemcsak az anyanyelv iránti köteles tiszteletből, hanem az eredményes katonai oktatás és kétévi szolgálat lehetősége érdekében is.

A gyűlés a határozati javaslatot elfogadta, amire a megjelentek a legnagyobb rendben szétoszlottak.

E

1905 szept. 2

A magyar országgyűlés nemzetiségi klubjának nyilatkozata az egykorú nemzetiségi sajtóban¹

Nár. Nov., 1905, 103. sz.

Az országgyűlési nemzetiségi klub a szlovák, román és radikális szerb nemzeti párt megbízottai-val tanácskozva, egyhangú határozatra jutott a mai politikai helyzettel kapcsolatosan, és örömmel állapítva meg a magyarországi szlovák, szerb és román nép mértékadó férfjainak ezt a teljes egyetértését a mostani politikai helyzet megítélését illetőleg, azt ajánlják, hogy az összehívandó n e p g y ű l é s e k e n a következő határozati javaslatot fogadják el:

I.

Mélységesen meg vagyunk győződve, hogy a mostani válság igazi okát nem a katonai kérdésekben kell keresni, s hogy a magyar vezényleti nyelv engedélyezésével azt nem is lehet megoldani.

Csak véletlenség, hogy a válság éppen a katonai kérdéseknél tört ki. Mert viszonyaink oly egészségtelenek, hogy ha rajtuk a lehető leggyorsabban nem esik segítség, a legrövidebb időn belül kétségtelenül még nagyobb válságoknak kell beállniuk.

¹ A szlovák szövegben a vezércikk helyén, cím nélkül.